

TELEGRAFUL ROMAN.

apare Marțea, Joi și Sâmbăta

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei arhidiecezane Sibiu, strada Măcelarilor 45
Correspondențele sunt a se adresa la
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 45.
Epistolele nefrancate se refuză — Articuli nepublicați nu se înapoiază

INSERTIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr., rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Anomalii.

„Pester Lloyd“ a adus la sfârșitul săptămânii trecute scirea, că Ilustrate; Sa domnul episcop al diecesei gr. cat. române a Lugosului Dr. Victor Mihlyi este denumit de metropolit al arhidiecesei române gr. cat. de Alba-Iulia și Făgăraș, și că acesta numire se va publica în procsimul număr al foiei oficiale.

Scirea acesta, pe care au înregistrat o și foile magiare, a umplut de bucurie inima fie-cărui român, ceea ce se vede și din gratul diaristicele noastre, care a înregistrat-o și publicat-o cu multă satisfacție. Și este îndreptățită acesta bucurie, căci ilustrul arhieru denumit de metropolit intrunesc toate acele calități bune și nobile, cari trebuie să împodobescă pe capul unei bisericuri. El este: „calificație științifică, proct capabil și bun“, cum îl caracterizează „Hazánk“ de Duminecă, 11 Novembre c, cu un cuvânt un decor al poporului românesc și al bisericii Sale, merit a deveni unul din cei mai puternici stâlpi ai acestora.

Și pe când denumirea unui astfel de bărbat, împodobit cu virtuți cetățenesci și bine vădit la Curtea domnitore în un însemnat post bisericesc, ar fi trebuit să fie primită cu satisfacție în totă țera, ce se întâmplă în cercurile magiare? Tocmai contrariul! Guvernul a stat mult la cumpănă până să-l întărescă, a trăgănat doi ani cu denumirea, ér acum când în fine îl numesce, foile magiare își exprimă indignarea lor față de acest act al guvernului și-l reprobă.

„Magyar Hirlap“ dice, că afacerea acesta e un „scandal“, deore-ce în scaunul metropolitan din Blaș este denumit un magiar ofag.

„Magyarország“ e atinsă neplăcut de acesta denumire, fiind că nu-i este cunoscut, că arhierul din cestiune să-i fi vre-o dată în cumpănă autoritatea sa în interesul ideii de stat magiar.

„Hazánk“ asemenea reprobă acesta denumire, nu pentru persoana episcopului, ci pentru-că El: „e neutral față de tot ce este în interesul statului magiar și a națiunii magiare“ și impută guvernului, că nu s'a gândit de o surescintă de lipsă „patriotică“.

Să vede din aceste, că foile magiare ar fi dorit, ca în scaunul metropolitan gr. cat. să fie pus un bărbat cu sentimente „patriotice“, cum le înțelege șovinismul magiar, un magiaron, un renegat chiar, care să se îngrijască de interesele „națiunii“ și astfel natural să neglige interesele românesce, ba pôte să servescă chiar de instrument pentru propagarea magiarisării.

Șovinismului și presei magiare stăpânite de el, puțin îi valorază, că un bărbat are însușirile cele mai nobile, că e înzestrat cu virtuți cetățenesci, că n'a umbrat cu lucruri cetățenesci, statului, nici contra capului încoronat, pe ea toate aceste puțin o împortă, dacă acela nu se pune să servescă interesele „națiunii“. Acesta arată orbia șovinismului dela noi; fie cineva cât de merit cetățenesc al patriei, el e înfierat de reu patriot, dacă nu se pune în serviciul magiarisării. Șovinismul susține, că e o virtute să fii magiar și dacă nu te-ai născut de atare, și e scădere a-ți iubi poporul tău și a lucra pentru binele și progresarea lui! Ceea-ce pretinde pentru sine, nu o concede cetățenilor de altă limbă.

Aceste sunt anomalii în viața publică magiară. Nu apar ele acuma întâia oară și sunt cunoscute, ca aparițiuni triste ale bôlei șovinismului, dar e bine ca decâte ori să ivesc, să le înfierăm și noi românii la rëndul nostru.

Revista politică.

Epistola deschisă a lui Mauriciu Lokai către Francisc Kossuth, despre care am făcut amintire în numărul trecut este de următorul cuprins:

Emanuil Gozdu însă a purtat grije și de sine, dar nu și-a uitat de nemişu românesc. Iubindu-și biserica și națiunea, averea sa câștigată cu multă trudă, ostentă și înțeleptă administrare, prin dispozițiunea sa testamentară din 4 Novembre 1869, a donat-o bisericii și națiunii sale, sub numirea „Fundatiunea Gozdu“.

Adânc a fost pătruns acest bărbat de ideea sublimă „biserica și națiune“, pentru care a jertfit totă agonisela sa. Ni-a lăsat pomul în veci roditor, fântâna cea nescată, din care se nutrește și adapă astăzi sute, ér mai târziu mii și mii de fii ai bisericii și națiunii sale.

Un bun părinte nu putea îngrijii mai bine de fiul său și o mamă adevărată nu putea să-și iubescă mai tare pe fca sa, precum a îngrijit și iubit Gozdu biserica și națiunea sa. Înțelepciunea sa cea mare, prevederile sale sănătoșe, tactul și experiența sa științifică au vădit lipsa și au cunoscut morbul de care suferim. A vădit, că numai prin credință și putere morală ne putem crea viitor sigur, ne putem asigura existența, ceea-ce l'a și condus pe răposatul, ca să se îngrijască atât de

Voiesc să-ți vorbesc în cestiunea patriei, pé care de o potrivă o iubim, în cestiunea libertății, de care amândoi suntem geloși. Pentru mine este secundară și efemeră cestiunea, dacă tu ai ore dreptul de-a face turneu prin Ungaria și de-a discuta în public cestiuni politice, la acesta ai răspuns tu însuși când ai înaintat cererea pentru încetățenire. Eu voiesc să me lămuresc cu tine în meritul cestiunii.

Tu încă până acum n'ai dis nimic: deore-ce declarațiunea, că vrei să elupți independența Ungariei numai cu mijloce leale, fără de-a atinge drepturile domnitorului, samănă cu mângierea cunoscutului episcop; „ne féljetekek szegények: majd ezután jobb n lesztek szegények“.

„In acea devisă a cugetării se pot înțelege toate. Din această declarațiune putem presupune și aceea, că tu, susținând forma dualistică a monarchiei, voiesci, pe baza legicilor dela 67, în mod practic și urmând politica actuală, să faci independență armata Ungariei și finanțele ei, pôte și afacerile ei esterne. Se pôte însă conchide din declarațiunea ta și aceea, că tu voiesci să despartă și Ungaria de Austria, într'o unitate teritorială. Cei mai mulți sunt de părerea asta din urmă.

Nu te întreb, că ore în prima linie conveni-i-va națiunii magiare, că pe când astăzi o puternică armată comună apără țara noastră; pe când astăzi avem în provincia Galiciei o puternică fortăreță, care stă întru apărarea noastră în provincia Polonia; pe când la cheltuielile pentru armată Austria contribuie în 70, Ungaria cu 30% în cas de teritoriu separat ar trebui să susținem — pentru apărarea patriei noastre încunjurată de valuri dușmane — o armată echivalentă cu cea comună de ați, cu 100 percente, și să începem fortificațiunile dela Carpați. Și tot ce e de ceva trebă în concepțiunii nostri, să-i silim pentru cariera de ofiteri ai acelei armate. Tu vei cunosce neajunsurile acelei țeri, care pentru pretensiunile de armare întru

sustinerea unității eluptate, imbrâncesc sub greutatea poverilor financiare. Dorăști, ca să crezi această situație și pentru Ungaria? Produsele noastre economice și acuma au prețuri scădute din cauza vămii protecționiste a statelor europene: avem deci de dorit, ca restringerea pieței noastre să se completeze și prin barierele vamale ale provinciilor ereditare austriace?...

Dar cu naționalitățile nemagiare cum esci împăcat? Pe sufragiul universal vrei să bazezi independența Ungariei? Atunci pierdăm dintr'odată Ardélul. Pe tunuri nu vrei să bazezi soluțiunea; cu votarea însă o vom trage-o mai scurtă.

Dar cu Croația la ce înțelegere ai pășit? Nu gândesci, că îndată-ce Ungaria hotărăse separarea de către Austria, atunci și Croația va vërșa simplamente cu negrelă acea foie albă și va dice: „Acum și eu sunt stat independent“. Croații cred tot așa, ca și noi, că la ei e mijlocul lumii. Și dacă Croația nu va mai fi parte întregitoare a Ungariei, cum ajungem la Fiume? Noi însă avem mai multă lipsă de Fiume, decât de ori-ce glorie strălucitoare a lumii...

Și acum să privim peste Leitha. În cestiunea acesta au cuvânt și austriacii, polonii, cehii, căci e vorba de o transformațiune a monarchiei. Și acolo sunt partide politice, cari perhorează dualismul (Cehii tineri, anti-semiți) Vrei să câștigi alianța acestora?

Și chiar dacă s'ar potrivea toate acestea, tu, care ai învățat a cunosce lumea de pe un pedestal atât de înalt, precum a fost atelierul de lucru al lui Ludovic Kossuth, să nu ști ore, că la o astfel de transfigurațiune, a țerei mai au și alții cuvânt afară de cei interesați? Susținerea monarchiei austro-ungare, în forma ei de astăzi, este o cestiune europeană. Să nu ai tu ore cunoscință despre aceea, că în 1848 ambasadorul engles din Pojon, o notă, în care i-a oferit intervenirea guvernului engles pentru de-a mijloci, ca între Ungaria și Austria să se stabilească raporturile acelea, ce

FOIȚA

In memoria lui Emanuil Gozdu.

(Urmare.)

Dar să nu credem, fraților, că fericitul Gozdu e mort, nu, ci din contră el trăește; fapta sa măreță — unică în felul său, — jertfa cea bine primită ce a adus-o la altarul bisericii și națiunii i-a eternizat nemurirea.

Nu voui intra mai afund în biografia acestui nemuritor bărbat și a arăta mai pe larg faptele sale, căci nu cred, că va fi în Transilvania și Ungaria suflare românescă, nu cred că va fi biserică ortodoxă și casă țeranescă, prin care să nu fi răsunat numele acestui bărbat.

Vedem ómeni, care au avut bogățiile lui Cres și comorile lui Iov, însă lă omia și imbuibarea lor cea mare nu i-a lăsat a se ce cugete și la lipsa deapropelului lor, ci au cădut slavii aurului și argintului, trăind numai pentru sine.

torii distinși să se pótă împărtași din această binefacere; și ne mai puțin tinerii din teologie și pedagogie, precum și tinerii aplicați la arte și industrie. Cu un cuvânt ne-a cunoscut lipsa, ne-a simțit durerea. Cetescă fiecine cu luare aminte testamentul său și judece cine a fost el. Insăși instituțiunea acesta este cea mai vie caracteristică a răposatului pe toate terenele.

Testamentul său ne reprezintă în mod esemplar modestia, fca înțelepciunii, pentru-că deși răposatul a ocupat în stat cele mai frumoșe și mai înalte funcțiuni, ca bărbat eminent; deși era mare capitalist, cu toate acestea a dispus, ca înmormântarea sa să se facă cât se va pute mai simplu, cu un singur preot, și mai cu puțin speșe, abdicând de pompă, lux și strălucirea trecătoare a câtorva momente; iubind biserica și nemişu său a oprit toate acestea, ca nu cumva prin speșe nesocotite și zadarnice, averea testată nemişu lui românesc și destinată pentru scopuri mai sublimă să se împuțineze.

(Va urma.)

există între Norvegia Suedia, dar spre mai mult să nu tindem, căci urmarea ar fi intervenirea europeană? Răspunsul a fost Schwechat. Și apoi să nu ai tu oare cunoștința despre aceea, că în Aprilie 1849 Szalay László i-a făcut cunoscut lui Kossuth părerea lui Palmerston, prin care îl încunoscim, că intervenția Rusiei într'un cas aumit se va întâmpla, și Anglia nu va protesta contra ei, ér dacă nu va ajunge armata rusă, va întreveni și Prusul, fiind-că marile puteri nu vor permite, ca să se disolve monarchia, ce există în mijlocul Europei,

Noi atunci avem o mare putere armată ale cărei stindarde erau urmate pretutindeni de victorie; inimizii interni ni-au întins mâna de pace: gloria, puterea, libertatea Ungariei era faptă complinită. N'a trebuit alt-ceva, decât a ne cunoșce situația în Europa. Dar într'aceea totă gloria, totă libertatea noastră s'a șters de pe tablă c'un burete.

Acum de nou am dus la sfârșit o nouă luptă de-un pătrar de secol: ou minte încordată, cu muncă statornică, cu cinste pe cuvânt, cu grele sacrificii; dar am ajuns ca magiarul să fie domn în patria sa, lui i-se caută alianța, el e respectat de inimizii și e stimat de câtră soții, ce emulază cu el. Și toate acestea se se stergă acum érași din nou de pe tablă cu un bu rete? Și de ce? Atunci cel puțin am făcut-o din mânia, acum s'o facem din joc?

Iubite prietene! Rugând te rog: moștenesc tu virtuțile lui Ludovic Kossuth, căci acele sunt numeroase și mari — dar nu mosteni o singură greșală a lui... Ceriul se te conducă...

La acesta scrisore a răspuns Kossuth următoarele:

Iubite și stimate amice! Eu am învățat să-ți stimez numele în copilărie, și în ziua de doliu, când ai stat lângă catafalcul tatălui meu, am învățat să-ți iubesc persoana. Ar fi o bucurie și învățatură așa dară pentru mine a discuta cu tine, dar totuși scuzamă, dacă cu ocazia acesta n'o pot face Cestiunea, care ai sulevat-o tu în scrisore-ți deschisă, cu care m'ai onorat este discutată de mai bine de doi ani de cele două mari partide ale țării. În cestiunea acesta și-a exprimat părerea și gloriosul meu părinte. Eu am învățat alături de tatăl meu, a rămâne magiar, a iubi patria mea magiară și dela el am învățat a cunoșce raporturile magiare. Tu, care ești omul inimii și al minții, vei afla de firesc lucru că eu nu pot stirpi din sufletul meu astfel de învățături măiestre. Sunt un astfel de om, care cu lucruri serioase am obicinuit să mă ocup serios și cu sânge rece. Am învățat în acea școală a vieții, unde măestrii sunt statele democratice mai mari că ce, când și cum se pôte face? Pot greși dar intențiunile mele sunt curate, transparente, ca totă viața mea. Nu umblu să culeg lauri; de multorii modestia, ce mi-se impune, este genată prin primirea însuflețită, ce mi-se face, dar când mă gândesc, că strigarile de „éljen“ sunt făcute acelu mare spirit care mi-a condus viața, până nu s'a mutat de aici, inima mi-se mișcă și ved, că lucrez corect, dacă umblu să fac cunoștința poporului magiar.

Înainte de a păși pe terenul împunerei datorințelor cetățenesci, eu, care 44 ani am stat departe de patria mea, am lipsă să cunosc țera, ale cărei interese sunt și eu chemat a-le apăra și promova, când îmi voi fi recâștigat drepturile cetățenesci; și decă pentru acesta mă află vrednic un cerc electoral, acesta e dreptul fi-cărni cetățen, ér pentru fiul lui Kossuth e o datorită. Să nu mai discutăm așa-dară stimate și iubite bérân! Să mergem pe căile drepte, deși divergente, ale convingerilor conșciențioase, și crede-mi că totdeuna voi fi fericit, când pot strînge drepta-ți meritosă.

* * *

Ministrul-președinte Rosebery a ținut o vorbire în Guild-Hall, în care făcând amintire de mórtea tarului Alecsandru III. și de asasinarea președintelui Carnot indigitază la împregiurarea, că Anglia și Franca au luptat împreună în resboiul crimeic și și exprimă speranța, că aceste două puteri vor lupta și pe viitoriu umér de umér, dar' nu în resboiu, ci în concurență amicală pacinică pe tereul comercial.

După aceea și exprimă dorința ca succesul decedatului țarsé fie la înălțimea uriașei sale responsabilități ce-i incumbe cu ocuparea tronului. Privind în viitoriu, nu e permis să dăm uitării cât de simțibilă e cumpăna asupra căreia planază pacea și resboiul, și cât de greu e a susține buna înțelegere. Trei lucruri sunt, cari nu lasă în deplină liniște acesta cumpăna, înainte de toate înarmarea fără margini, apoi presa, căreia i recomandă să-și cernă bine informațiunile înainte de a le da publicității, și în sfârșit scrutările armate în țerile esotice. Scrutătorii înarmați periclitéză de fapt pacea tuturor statelor. Acesta situație va tiné până când statele nu și vor circumscrie sfera de ingerință. Ministrul se bucură de dezvoltarea colonială a celorlalte state, fiind-că aceste contribuie în mare măsură la susținerea păcei. În fine declară — cu mâna ridicată — că guvernul nu va suferi nici când nici o stirbire în onórea și bunăstarea Britaniei.

* * *

„Reichsanzeiger“ raportéză despre dimiterea ministrului Heyden și decorarea lui cu ordul vulturului roșu, precum și despre denumirea lui Hammerstein Locsita de ministru al agriculturii.

Din Hamburg i-se scrie ca fapt pozitiv lui „Localanzeiger“ că secretariul de stat Bötticher și-a înaintat cererea de dimisionare. În locul lui — după-cum spune „National Zeitung“, e denumit Hammerstein.

Cancelarul Hohenlohe se va re-ntórce din călătoria sa prin 17 a curente, pre când se așteptă finalizarea cestiunilor pendente. Se pare, că Hohenlohe are de gând să termine de finitiv crisa de cabinet.

Afară de retragerea ministrului de justiție și a celui de agricultură se ăice că se va mai retrage un ministru. Din împregiurarea, că guvernul de Baden a înființat în Stuttgart și München consulate noué, se deduce, că prin acesta guvernul vrea să arete că nu-i mulțamit cu schimbările subite făcute în cancelariatul imperial și în personalul guvernului, și că așteptă în privința acesta esplicări, apoi, că cercurile politice decisive doresc, ca pe viitoriu să fie scutite de asemenea surprindei.

* * *

O circulară a ministrului de esterne rusesc cătră representații Rusiei în străinătate asigură, că împératul Nicolae II e firm decis, de a păși în urmele tatălui său. El își va consacra puterile sale bunăstării dinăuntru și nu se va abate întru nimic dela politica pacinică, leală și firma, care a contribuit așa de mult la liniștirea generală. Credinciosă tradițiunilor sale, Rusia va cultiva raporturi amicale cu toate puterile, și în respectul față cu dreptul și ordinea leală va privi cea mai sigură garanță a păcii statului.

Aduarea generală

a „Reuniunii române de agricultură“ din comitatul Sibiului

Conform convocării s'a ținut Marți la 11 óre a. m. adunarea generală a reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiului, în sala cea mică a casei comitatense. Adunarea a fost slab cercetată, participând din 424 abia 32 de membrii. Presidentul adunării, dl adv. Ioan de Preda a deschis adunarea prin o vorbire marcantă,

arétând sporiul, ce l-a făcut acesta reuniune, condițiunile, în care s'a dezvoltat, adresă cuvinte panegirice pentru reposatul și zelul membru S. P. Barcianu, pentru-care adunarea și exprimă condoleța, aminti despre ajutoarele primite între cari însemnatul ajutoriu al institutului „Albina“ de 200 fl. (despre care nu se face amintire în raportul general!) și incheiă cu dorința ca adunarea să alóğă pe viitor în comitet bărbați, cari se intereséză de afacerile reuniunii. D-nul Dr. Aurel Bróte, mulțamesc comitetului și în special dlui vicepresident, că în timpuri și în împregiurări așa de grele, a contribuit la dezvoltarea reuniunii și a dovedit zel mare și multă activitate și propune a se exprima mulțamită protocolară, ceea-ce adunarea primesc ca însuflețite urări: „Să trăiescă“.

Raportul general, foarte bogat în date, fiind tipărit se privesce de cetit și adunarea la propunerile comitetului, rostite prin secret. Vict. Tordóșan, l ia la cunoștință, apróbă rațiociniul anului 1893, dând comitetului absolutiu și dá demnitate pentru supraerogatul de 61 fl. 85. cr. incuviințéză cu mici modificări proiectul de buget; însărcinéză comitetul să studieze cestiunea răspândirii prin tipărituri a lucrărilor despre agricultură, cestiune sulevată în adunare de dl G. Bobeș și lámurită de d-nii G. Bogdan și Dr. Petru Span; incuviințéză procederea comitetului cu privire la cumpărarea și vânzarea vitelor de rasă „pinzgau“ (50 capete în preț de 6976 fl.).

S'a puresc apoi la alegerea noului comitet prin ședuli Comisiunea scrutinătoare, constatătoare din membrii: Dimitrie Cunțan, I. Broju și Nicol. Hențu, prin raportorul I. Broju, a făcut cunoscut rezultatul voturilor, ales fiind președinte dl Dimitrie Comșa, ér vicepresident dl I. de Preda și alți opt membri în comitet, rămânând mai mulți din comitetul vechiu nerealeși.

Acest rezultat a mahnit pe mulți dintre membrii de față și urmarea a fost, că dl vicepresident și-a dat demisiunea și cu densus și cel mai valoros membru dl Alecsandru Lebu, care întrunise mai toate voturile ca membru al comitetului.

În urma acesteia căți-va membrii au părăsit ședința, ér cei reinași au ales de nou vice-președinte și un membru în comitet în locul dlor I. de Preda și A. Lebu. Astfel comitetul ales pe 6 ani este următoriu:

Demetriu Comșa, profseminarial, president; Iosif Popp, proprietar în Sibiin, vicepresident; membrii: Dr. Aurel Bróte, directorul băncii „Transilvania“, T. L. Albini, cand. de avocat; Dr. Petru Șpan, profesor sem. George Bobeș, paroch toți din Sibiin; Ioan Chirca, vicenotar în Seliște; George Dordea, proprietar în Bungeard; Mihail Stănilă, proprietar în Vale și Ioan Popescu, proprietar în Sibiin. În ședința noului comitet, ți nută imediat după încheierea adunării generale constituindu se, a ales de secretar al reuniunii pe dl Victor Tordóșan, oficial consistorial; de cassar pe dl Petru Ciora, oficial la cassa consistorială, de controlor pe dl Emil Verzariu, funcționar de bancă și de custode pe dl Tit L. Albini.

Noutăți.

Intrunirea congresului. Transpirând din ședința consistoriului metropolitan dela 1/13 a curente în public, în mod indiscret, unele sciri defectuóse, cari s'ar puté exploata de contrarii cauzelor noastre bisericesci în dauna acestora: suntem autorisați a aduce la cunoștință, fără de a intra în detaiuri, că consistoriul metropolitan, discutând cauza convocării congresului național-bisericesc, a luat măsurile necesare, ca congresul să se întrunească pe ziua de 7/19 Maiu 1895.

* * *

Procesul Scărișorenilor. Din Alba-Lulia, se scrie că în 6 a l. c. s'a început monstruosul proces intentat Moșilor din Scărișora, pușcați, maltratați prin 16 pădurari, cari scusându-și nelegiurea cu un pretins atac al moșilor, spre ale pregăti mórtea, ca în 48 la Fântânele, și prezentându-se ca martiri naționali magiari urgisiți de „selbaticii moși“, a fost destul ca 46 bieți păstori cari erau sus la munte la pășunat, să fie trași pe bara acusașilor, sub acusa crimei de violență în contra oficiului, crimă punibilă cu temniță grea până la 5 ani.

Apărătoriu a fost adv. Dr. Fráncu.

Acusații de față 40 de inși, ca martori numai pădurarii. Moși cu tóte că au fost vecesași au dovedit o atitudine admirabilă și solidară, arétând, că lor bieților păstori li s'au luat în meșul nopții, fără drept și lege de nisce călăreți necunoscuți, vitele de pe pășunat, și la simpla întrebare, că cine sunt au fost pușcați ca nisce căni. Ér pădurarii în urma rechisitorului cruciș al apărătoriuului au venit în o mulțime de flagrante contrađiceri.

În decursul pertractării tóte cererile apărării, ca să se dovedescă prin martori, că luarea vitelor a fost pregătită cu promeditațiune, că acest fapt negat de pădurarii s'a întâmplat, că moși nici arme nu au avut, nici nu au atăcat, că pușcăturile din partea pădurarilor s'au dat fără provocare, au fost refuzate.

După asemenea antecedente, în 10 l. c., cu tóte protestele apărării, dezvoltată în o vorbire de o óră, care a arétat, că în urma contrađicerilor absolut esențiale în mărțurisiri, fasiunile pădurarilor nu pot fi acceptate, la cererea procurorului s'au jurat 16 pădurari.

Cu acesta sórtea moșilor era sigilată, procurorul, în rechisitorul său, acceptând fasiunile drept basă, cere aspra pedepsire a acusașilor, chiar și acelora, cari își puteau dovedi nevinovăția.

Apărătoriu, Dr. Amos Fráncu, în o vorbire de 1½ óră a vestegit și a arátat în tótă golăteea ei intriga pădurarilor cari pentru de a se libera de sub răspunderea nelegiurilor sévărșite, se prezentă ca martiri ai urei moșilor în contra Ungurilor.

Procurorul, substituindu-se președintelui, cere să i-se detragă evénțul apărătorului, ér acesta îl restrânge în dezvoltarea apărării sale.

Cu tóte acestea arată inocența clienților săi, atât obiectiv, cât și subiectiv, și cere achitarea lor.

Inzădar. Ieri în 11 l. c., după o pertractare de 5 zile, s'a enunțat sentința, după care 26 acusași au fost condamnați la un an temniță grea, la enorme despăgubiri și spese în favorul erariului și al pădurarilor, ér 14 au fost achitați.

* * *

Necrolog. Subscriții în dumele lor și a numéroșilor consăngeni cu inima frântă de durere anunță cumcă preaiubitul soț, tată, unchiu, cumnat, văr, nepot și consăngén Vasiliu Bologa, preot gr.-or. în Turda vechiă, după un morb scurt între grele suferințe, provăduț cu S. Sacraminte ale moribunților în 13 Novembre st. n. la 8 óre séra și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului în al 38 lea an al vieții, și al 15-lea al fericitei sale căsătorii.

Rămășițele-i pământesci se vor aședa spre vecinica odihnă în cimiteriul bisericeii gr.-or. din loc Vineri în 16 Novembre st. n. a. c. la 10 óre. a. m. În veci amintirea lui!

Turda, la 14 Novembre st. n. 1994. Carolina Bologa n. Marinceș ca soție; Aurel, Eugen, Valeriu și Iuliu ca fi; Nicolau Marinceș și soția Ana Ungur ca socrii; Dr. Aurel Marinceș avocat, Mihăilă Marinceș preot gr.-cat., Veronica Marinceș mar. Poruț cu soțul Samoilă, Ana Marinceș mar. Leményi și soțul ca cumnați; Ioana Cismașiu n. Botezan ca mătușe; Simion Bologa preot gr.-or. și soția, Stefan de Pop preot gr.-cat. și soția, Vasiliu Moldovan preot gr.-or. ca unchiu; Adrian Cismașiu preot gr.-cat. cu soția, Eugenia și Silvia Cismașiu, Ana Petricaș n. Pop cu soțul, Vasiliu Popa cap. o. reg., Adolfină Pop mar. Voda, Valeria Popa mar. Pop, Silvestru Moldovan și soția, redactor la „Telegr. Rom.“ Simion Moldovan și soția, Andrein și Savéta Popa ca veri și vere și alți numeroși consăngeni.

* * *

Iconă culturală. Foile din Pesta publică colone întregi, prin care arată că în fiece parte a orașului, câți copii de școală sunt cari flămânțesc. Datele speciale și scenele singuratic de cari au dat cu ocaziunea cercetărilor sunt înfiorătoare. Din rapoartele sosite până acum se constată, că în capitala Ungariei ați sunt peste 3000 copiii scolari, cari rabdă fomie în cel mai strâns înțeles al cuvântului.

Ajutorarea școlilor medii confessionale. În proiectul de buget pe 1895 s'a ridicat suma de ajutorare a școlilor confessionale — se înțelege — toate magiare; din Ardeal primesc gimnaziile cat. din Brașov și A.-Iulia câte 2000 fl. — Așa se vede, că gimnaziile noastre românești înotă în abundență, încât n'au lipsă de ajutoriu, — observă foarte nimerit „Dreptatea” reproducând aceste date.

Răspunsul guvernului rusesc. Dl. de Giers, cancelar al imperiului rusesc și ministru al afacerilor străine, în urma telegramelor trimise de dl. Alecsandru Lahovari, ministru de externe al României, cu ocazia încetării din viață a Maj. Sale împăratului Alecsandru III. a transmis dlui Alecsandru Catargiu, ministrul român la Petersburg, în numele guvernului imperial, expresiunea viuei sale grațitudinii pe care roșă s'o depună la picioarele tronului, precum și mulțumirile sale pentru mai călduroasă cătră guvernul român pentru partea ce a luat atât tronul cât și țera la dolul Rusiei

O nouă expediție polară neisbutită. Sciri despre din America în Christiania, dau veste despre o nouă expediție polară.

În prethodul sud Cap-Bretou, debarcă barca „Rizel” din Gloucester (Massachusetts) cu garnisóna și pasagerii vaporului „Miranda”, care plecase în Iunie cu expediția polară a D-rului Cook, din New-York. „Miranda” se lovi în 9 August de o stâncă în mare, în apropiere de Sukkertoppen în Grönlanda-vestică și fu părăsită la strîmtoarea de mare Davis, după ce pasagerii fură adăpostii în barca „Rizel”.

Acosta este, la aparință, expediția antartică (de polul de sud) pusă la cale de D-rul Cook, care însoțise ca medic pe Peary în expediția precedentă.

Era primăvara, când Cook avea intențiunea să plece de pe insulele Falkland direct spre sud cătră Luis-Philipp, unde calculase a lăsa depositul de proviant, continuând călătoria până va da de teritoriu, unde avea să începă totălul cu sașia.

Cook la totăsal și a schimbat planul cel dintâiu și a luat direcția spre nord.

Raport

despre decurgerea adunării, generale a reuniunii inv. rom. gr. or. din districtul Sas-Sebeșului.

Adunarea generală a reun. inv. rom. gr.-or. din districtul Sas-Sebeșului s'a ținut — amăsurat convocărilor emise în zilele de 24 și 25 Octombrie 1894 v. în orașul Sas-Sebeș. În dimineața zilei de 24 Octombrie, când sôrele își revărsa măstos rașele sale de pe bolta senină a ceriului, ochiul atent putea observa o gravitare spre pompôsa școală română din Sebeș. Erau învățătorii nostri din cele trei tracte protopresbiterale, cari aparțin acestei reuniuni inv. și cari din depărtări alergau pentru ca la această adunare cu drag să-și potă împărtăși reciproc cunoștințele câștigate pe spinôsa car de dascăl. Pe fața celor sosiți se putea ceti o nespūsă bucurie, vedându-se cei mai mulți de abia după un an adunați ăra într'un loc, și putându-se saluta unii pe alții ca amici și frați împreună lucrători, în via Domnului.

Pe la orele 10^{1/2}, cei sosiți se adună într-o sală a școlii române destinate pentru ținerea ședințelor, unde după invocarea „Duchului Sânt” printr'un resonător „Impărate ceresc”, președintele reuniunii Z. Murășan cu un frumos discurs ocasional deschide adunarea generală. Notariul reuniunii N. Todea cetesce apelul nominal pe

basa căruia se constată a fi prezenți, din protopresbiteratul Sebeșului 24, din protopresbiteratul Miercurei 16 și din protopresbiteratul Albului 12, laolaltă 52 membrii ordinari ai reuniunii. În decursul ședinței sosesc încă mai mulți membrii, încât suma celor prezenți ajunge cifra de 70.

La propunerea membrului E. Beșă inv. dir. în Poiana adunarea generală trece preste pt. 2 și 3 ale programei: raportul comitetului central și alegerea unei comisii pentru censurarea celui raport rezervându-le pentru ședința proxima, și se trece la meritele lucrului, luându-se în deșbatele operatele: Istoria naturală în școlile populare de Aurel Giura și Zach. Albu.

Membrul reun. Aurel Giura inv. în Tăuș, ocupând loc la masa biroului, își cetesce operatul său foarte voluminos, care durcă aprôpe o oră întrăgă. Dându-se liber deșbaterii asupra celui operat la deșbateri iau parte inv. I. Berca, I. Dan, S. Roșu, N. Todea etc. după care operatul se primesc de bun, și se decide ca comitetul central după unele îndreptări să-l trimită spre publicare unui diar, care este mai respândit între poporul român.

Învățătorul A. Giura după cum s'a vedut din acel operat și-a dat totă silința pentru ca să producă un ce întreg și bine chibzuit, trebuie deci să-l felicitem pentru zelul, ce l'a manifestat în această privință.

Urmăză cetirea unui elaborat tot din Istoria naturală de inv. Zacharia Albu din Stremți, care încă durcă o jumătate de oră. La deșbateri asupra acestui operat participă membrii D. Ivan, I. Nicoră, I. Dan etc. arătându-se părțile debile și bune a operatului, după cari dimpreună cu observările făcute se ia spre știință.

(Va urma)

La adunarea generală a reuniunii învățătorilor români gr. or. din districtul Sibiuului.

(Ultim cuvânt)*

Onorată redacțiune!

Domnul Dr. Petru Șpan, iscalit profesor seminarial și vice-president al reuniunii noastre învățătoresci etc. a subscris și miște afirmat în Nr. 117 al „Tel. Rom.” niște afirmații individuale, poreclite „constatări”.

Nici odată nu mi ar fi trăsut prin minte, că s'ar putea întâmpla, ca densusul, din înălțimea „Olimpului pedagogic”, în care nu e dat să se sece ore și care murde de rând, să se urce îndre și să-și arunce ochii „științifici” asupra necioplitelor rënduri, scrise de un biet învățător dela țară. — A făcut-o însă și pentru acesta sunt dator, să-i mulțămesc. — Dar pentru că m'a înțeles de tot fals și de tot rău, me simt obligat să scriu și pe scurt să-l deslușesc, dacă voi pute!

Înainte de toate îl rog, să mai cetască cel puțin încă odată și mai cu multă băgare de samă raportul meu publicat în nr. 114 și 115 ai „Tel. Rom.” ca să se convingă, că înaintea mea persoanele jôcă un rol cât se poate de secundar. Eu nu m'am dus la Boița în calitate de „fotograf”, ci ca ori și care dascăl, care ardea de dorința de a înveța ceva. Stând lucrurile astfel, fie șiga dl. Dr. Petru Șpan, că nu mă împorță și nu mă va împorță: Nici cine e capul acestei reuniuni, ci ce iese din gura lui, nici cine e cutare membru, ci ce idei are el asupra unei și altei cestiuni pedagogice. Personalități care le vede densusul, sunt înaintea mine niște ficțiuni. — din contră: Obiectul critice mele au fost sunt și vor fi lucrările literare rostite sau cetite, și ideile exprimate în adunările noastre.

*) Declarăm cu numărul acesta discușiunea de încheiată. Red.

În deosebi îi trag atențiunea dlui Dr. Petru Șpan asupra celor scrise de mine relativ la lucrarea densusului, intitulată „Procedura învățării în școală cu elevii, când întră pentru prima oră în școală”. — Și, ca să nu înțelegă și de astă dată fals, îi spun verde, că oricare om cu mintea sănătôsă va pute pricepe cuvintele întrebunțate de mine numai și numai înțelegându-se că nu e vorba de o cestiune de lipsă de ori și ce logică, că e plină de cele mai mari sărituri și contrașicuri. Martori, că așa am înțeles eu, — și cred, că ori care om pricepător, — sunt: Observările mele d'între paranteze, nenumerăratele semne de întrebare și mirare, invocarea pedagogilor Pestalozzi și Herbart, cum și dispensarea, ce mi am dat-o însumi, de a vorbi după un cuprins atât de slab și despre formă. Din toate acestea nu pôte rezultă altă concluziune decât: Că această lucrare și din punct de vedere științific este absolut necorectă. — Dacă acum dl. Dr. Șpan vrea să dobândască o victorie „științifică”, apoi lase personalitățile „închinate” la o parte și convingă-mă pe mine și pe toți cetitorii de contrar.

Până atunci însă stau sus și tare afirmațiunile mele.

M'am bucurat foarte mult cetind că Domnia-Sa este și conducătorul aceste e puternicului motiv pentru care densusul numai „în această școală” face lecțiuni practice, ăra la adunările învățătorilor rămâne „curat teoretic”. — M'am bucurat pentru că acum știu, unde este isvorul adevărat al mult căutatei practice pedagogice!

Fiindcă eu m'am săturat până în gât de vorbe late, ca: Obiectiv și subiectiv, cestiuni fundamentale, caracter cultural educativ (parcă pôte exista caracter cultural needucativ sau caracter necultural educativ?), criteriu etic, formă psihologic-metodică (parcă pôte fi și metodică nepsihologică?) etc; fiindcă după „practică” bate inima mea; fiindcă și eu susțin că numai unele (ca istoria, religia, literatura, pictura, musica) nu toate studiile cu părțile lor se potrivește pentru marele și frumosul scop al învățământului educativ, îl rog din suflet, să binevoiască a vă comunica d-vostă, d-le redactor, următoarele:

1. În care și la ce oră va ținea densusul în școală practică lecțiunea geometrică despre „triunghi”; să-mi permită să-mi mie, unui biet învățător, să ved eu cu ochii mei și să aud cu urechile mele, cum tractează Dl. Dr. P. Șpan, ca să influințeze „cu triunghiul” asupra caracterului religios-moral?!

2. În care și la ce oră va ține lecțiunile practice din Zoologie amintite de mine, ca să ved eu, cum pôte face din elevi o descriere a unei extremități animalice, omeni cu caracter, bună oră ca Socrates?!

Nu mai atunci, când Dl. Dr. P. Șpan mă va convinge ad oculos și ad hominem în școală practică acum încredințată „înțeleptei” sale conduceri, că această e cu puțință, numai atunci mă închin lui, îl laud și îl ridic, cum îi place, până în slava ceriului; până atunci însă să-mi dea voie, să i-o spun ăra verde, ca să-mă de înțelegă, că deși din înălțimea Olimpului pedagogic, însă mie mi-se pare, că vorbește „gogoși”, ca să nu mă exprim altfel.

Cu aceste încheiu și eu declarând, în această cestiune vorbe nu mai fac, dar sunt gata ori când pentru fapta, ca să mă duc la timpul hotărât în școală practică a Dr. P. Șpan!!

În general însă îmi permit a-i recomanda vice-presidentului nostru, să se mai cobore din regiunile înalte „incurcate” ale teoriilor mai des și pe la locuințele „luminoșe” de

jos ale practicelor, căci acestea constituiesc adevărata valoare a ori căru dascăl din lume, fie tot îl sfătuesc, deși nu vrea să stea de vorbă cu mine, în interesul propriu să nu prea facă întrebunțare de teoriile lui Hartmann, cuprinse în cartea acestuia, intitulată „Philosophie des Unbewussten” adică — cum ar țice Maiorescu — filosofie inconștientului, sau în limbajul meu mai simplu — filosofia lucrurilor, de care nu suntem conșcii, adică nepri-cepute!!

Unul dintre cei înguști în cunoștințe.

PARTEA ȘTIINȚIFICĂ ȘI LITERARĂ.

Țera noastră.

Descriere populară a Ardăului

de

Silvestru Moldovan.

(Urmare.)

Mai jos pe Sebeș dăm de casa silvinală din Tăuș, aprôpe de riușul Bistra. De aici avem aprôpe de riușul Bistra. Munșilor Miraș și Gotul, cari se înalță acoperiți de brași, pe partea stângă a Sebeșului. Riușul Bistra se varsă în Sebeș pe partea dreaptă. Aprôpe de gura lui se află o colonie, ăra în depărtare de două ore spre resărit este vama pasului la Duș. Ambele locuri este vama pasului la Duș. Ambele locuri cu samă cari sufer de piept, din cauza cli-meii môle și a brădetului, ce le încunjoră.

Dela Bistra în jos valea Sebeșului începe a fi mai împorțată. Pe partea stângă se zăresc ici-colo grupe de case și țarine cultivate, ăra malul drept este încadrat de stânci pitoresci. Cel dintâiu sat de care dăm în calea noastră, este Șugagul; din sus de el se varsă în Sebeș, pe partea dreaptă, riușul Dobrei.

Locul cel mai romantic între Bistra și Șugag este la Țirôie. Astfel se numesc un cataract prelungit al riușului Sebeș, unde apa cade și se refrânge preste stâncile și bolovanii din alvie, cu zurbură lărmuitor, care s'aude din depărtare și turbură liniștea codrilor seculari. Acest cataract, atât de frumos și pitoresc pentru ochi, plutașilor de pe riuș Sebeș le face mari greutăți. Când pluta ajunge în reșeșunea lui, plutașii abia se mai zăresc, fiind încunjurați de 4 metri de apă, cari se înalță în valuri de 3—4 metri. Totă grija plutașului e așintită asupra cărmei, pe care numai cu anevioie o pôte stăpâni și astfel a îndrepta pluta, ca să nu fie sdorbită dimpreună cu el, de stâncile vrășmașe. Acosta luptă cu puterea apei ține cam un stert de cias, când în unele momente plutașul nu e sigur de viața sa și astfel bucuria lui e mare când se vede ieșit din vârtejurile cataractului, pe apa lină. Trecerea plutașilor prin Țirôie ne prezintă un aspect admirabil, dar tot odată și înfiorător!

Afară de acest cataract și de zuzetul riușului, care se rostogolesc clocotind cu sălbătăcie și tot cu mai mare reșeșunea preste bordanii (bolovanii) ce stau în alvia sa îngustă, atențiunea ne este atrasă și de stânci de forme curioșe. Astfel este stânca Grumazi, care stă înclinată de tot spre cale; poporul spune că ea este trupul petrificat al unui om blăștămat și fărâdelege, pe care Dșeu l'a făcut stan de petra. Alte două stânci preșeșuș și cu vârful retezat se numesc Masa-Dracului și Masa-Jidovului. Acosta din urmă este cu deosebire interesantă. Înspre riu ea pare tăiată ca un părete preșeșuș, ăra de asupra, în vârful ei prăpôsios, la o înălțime de 50 m. se află o leșpede de petra, care are asemănare cu o masă. Poporul țice, că cine scie ce bucate bune și scumpeturi vor fi pe masa acosta, de orece nimenea nu s'a putut urca acolo să le vață sau să guste din ele. Numai haiducul Dăian, care a hoșit nu de mult în acest ținut, pe care urca la masă, — așa țice poporul — și benchetua pe ea, dimpreună cu soții săi.

(Va urma)

Loterie.

Miercuri, în 14 Novmbre, n. 1894.

Sibiu: 77 50 6 20 30

Nr. 384.

[229] 2-3

CONCURS.

Pentru ocuparea parohiei gr. or. vacante de cl. a III din Sângeorgiu de munte (Erdő sângeorgiu) in tractul protopresbiteral al Murësh Oşorheiului se escrie prin această concurs cu termin de 30 zile dela prima publicare.

Emolumentele împreunate cu acest post de paroch pelângă locuință bună in casa parochială, provădută cu supraedificatele necesarii dau un venit anual de 517 fl. v. a.

Informațiuni mai detaiate asupra acestei parohii se pot lua la fața locului, ori la subsemnatul protopresbiter.

Cererile concursuali, instruite in regulă, să se adreseze subsemnatului oficiu protopresbiteral.

Murësh-Oşorheiu, 10 Octobree, 1894. Oficiul protopresbiteral gr. or. al Murësh-Oşorheiului.

Nicolau Maneguțiu, protopresbiter.

Nr. 364

[228] 2-3

CONCURS

Pentru ocuparea vacantei parohii gr. or. de a II-a clasă din Genezig cu filiile Sânger, Curtifaia și Șaromberg, in tractul protopresbiteral al Mures Osorheiului: se escrie prin această concurs cu termin de 30 zile dela prima publicare in „Telegraful Român“.

Emolumentele împreunate cu acest post de paroch sunt cele stabilite in ședința sinodului acestei parohii la 6 August a. c. caridau un venit anual de 657 fl. 10 cr. v. a.

Informațiuni detaiate despre această parochie se pot lua la fața locului și la subsemnatul protopresbiterat.

Competenții și vor trimitte cererile lor concursuale instruite in regulă la sub semnatul oficiu protopresbiteral.

Murësh-Oşorheiu, 18 Sept. 1894. Oficiul protopresbiteral gr. or. al Murësh-Oşorheiului.

Nicolau Maneguțiu, protopresbiter.

TIPOGRAFIA ARCHIDIECESANĂ în SIBIIU.

A eșit de sub presă:

[224] 3

CALENDARIU pe anul comun dela Christos 1895.

Anul al patruzeci și patrulea.

Prețul unui esemplariu legat 30 cr., pentru vândători nelegat 23 cr. v. a. și legat 25 cr. v. a.

CUPRINSUL:

Cronologie. — Calendariu (julian și gregorian, cu insemnarea esactă a Evangeliilor și glaurilor de peste an). — Pătrarele lunilor. — Genealogia casei domnitoare austriace. — Regenții europeni. — Servitiul postal și telegrafic. — Conspetcul săptămânilor. — Tacsă de timbru pentru polițe și documente. — Tabela pentru computarea intereselor.

Sematismul

bisericeii ortodoxe orientale române din Ungaria și Transilvania, cuprinđend și pe protopresbiter administratorii protopresbiterali, parohii și învătătorii cu comunele bisericesci din archidieceasă după noua arondare a protopresbiteratelor.

Ierarchii metropolielor invecinate din Austro-Ungaria.

Evidență pentru oficiile parohiale și protopresbiterale. — Partea literară: Din Africa centrală. — Anecdote.

Insemnarea tîrgurilor după alfabet, după luni și zile. — Anunțuri.

Administrațiunea tipografiei archidieceșane în Sibiiu.

Mersul trenurilor pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabil din 1 Octobree 1894.

Table with multiple sections: Budapesta Predeal, Budapesta - Arad - Teiuș, Budapesta, gara de vest - Orșova - Verciorova, Copșa-mică - Sibiiu - Avrig - Făgăraș, Cucerdea - Oșorheiu - Reg. săs., Simeria (Piski) - Hunedóra, Brașov - Chezdî-Oșorheiu, Murësh-Ludoș - Bistrița. Each section contains train schedules with columns for train type, time, and stations.

Nota: Orele insemnate în stînga stațiunilor sunt a se ceti de sus în jos, cele insemnate în drépta de jos în sus. Numerele cele grase însemnă orele de lópte